

Extraktion av visdomständer

Uppdaterad 2.11.2020

I allmänhet får man sina visdomständer i 19–20 års ålder, och frambrytningen fortsätter oftast inte när man blivit 25 år. Om en visdomstand har kommit fram delvis, och inte kan bryta fram helt på grund av sitt läge, rekommenderar man att den tas bort före 25 års ålder.

En visdomstand som inte har kommit fram alls behöver inte alltid tas bort: om man på en röntgenbild kan se att den är helt innesluten i ben, att där inte finns någon infektion, och patienten inte har några symptom, behöver man inte ta bort tanden.

Hurdana symptom ger en visdomstand?

De vanligaste symptomen, som leder till att man tar bort en visdomstand, är smärta och värk, svullnad, dålig smak eller lukt i munnen, varbildning, svårigheter att öppna munnen, känselstörningar i käken och feber. Ibland kan visdomständer också ge smärta i öronen.

Tandläkaren kan också föreslå att man tar bort en symptomfri visdomstand i förväg, om man kan se att det senare kommer att bli problem som beror på tanden. Då talar man om en profylaktisk extraktion.

Tandutdragningen kan också ha andra orsaker, till exempel ortodontisk behandling (tandreglering), ett planerat implantat på granntandens plats, planerad strålbehandling i käkområdet eller en infektion i tanden som man vill få bort på grund av någon annan sjukdom.

Undersökning

När en patient söker läkare för problem med en visdomstand undersöker man först alla 4 visdomständerna, också om bara en besvärar patienten.

Tandläkaren undersöker munbotten, gommen och tandköttet, och eventuell varbildning kring visdomständerna. Med en fickdjupsmätare kontrollerar man visdomstandens och granntandens situation, och känner efter om en visdomstand som inte syns har förbindelse med munnen, och dessutom undersöker man bettet. Vid en extern undersökning ser man om ansiktet är svullet, om patienten kan öppna munnen normalt och om lymfkörtlarna på halsen är förstörade.

När man ska ta bort en visdomstand behöver man en aktuell röntgenbild av god kvalitet.

Panoramatomografi, där alla tänder syns, är en bra utgångspunkt. Dessutom kan man behöva en konstråletomografi (CBCT).

Mest problem har man med nedre visdomständer, som inte ryms att bryta fram helt

När en visdomstand syns bara delvis, bildas en djup ficka mellan tandköttet och tanden som är omöjlig att hålla ren. Det leder till det vanligaste problemet med visdomständer: en inflammation i tandköttet kring tanden, eller perikoronit.

Inflammationen blir bra bara om man tar bort tanden. Om det av någon orsak inte är möjligt just då, kan man rengöra området och behandla det med klorhexidin som man får på apotek. När läget har lugnat sig tar man bort tanden.

Var ska tanden extraheras?

Var tanden ska tas bort beror på hur svårt fallet är. I Finland görs de flesta visdomstandsextraktionerna av grundutbildade tandläkare, och de görs inom primärvården.

Mera krävande fall sköts av specialisttandläkare i oral kirurgi. I vissa fall måste ingreppet göras på sjukhus.

Behöver man antibiotika?

Om det finns en tydlig infektion i anslutning till tanden som ska tas bort, eller om åtgärden är speciellt krävande, ska man överväga att ge antibiotika. De ges som en stor engångsdos, ungefär en timme (30–90 minuter) före tandutdragningen. Oftast räcker det med en engångsdos i förväg. Om tandläkaren bedömer att det behövs kan man ändå fortsätta kuren 2–5 dagar efter operationen.

Återhämtningen efter ingreppet

Patienten kan själv göra läkningsperioden betydligt lättare:

- Det är speciellt viktigt att akta såret på alla sätt.
- Genast efter utdragningen får man inte äta eller dricka på tre timmar, eller medan bedövningen inverkar.
- Ett kallt omslag (en påse frysta grönsaker går bra) kan minska följderna, t. ex. smärta, svullnad och blödning.
- Rökning och snus rekommenderas inte under läkningen. Se närmare direktiv för [eftervården](#) (på finska).

Smärtan är i allmänhet kraftigast 6–8 timmar efter extraktionen, och försvinner på några dagar. Blödningen upphör oftast redan samma dag, men en liten blödning och blodsmak i munnen kan man ha kvar flera dagar. Svullnaden utvecklas långsamt, är som störst

efter 1–2 dygn, och försvinner på cirka en vecka.

I allmänhet behöver man värkmedicin efter en visdomstandsextraktion. Vanliga smärtstillande medel, som ibuprofen och paracetamol, fungerar bra. Också koxibgruppens värkmediciner är effektiva, men då måste man beakta möjliga biverkningar.

Problem efter operationen?

Var tionde patient får någon typ av problem efter tandutdragningen. Oftast är det groppen i benet som blir infekterad (alveolit), det börjar med kraftig smärta kring tredje dagen efter extraktionen. Då, eller om man får hög feber, såret fortsätter att blöda eller medicinerna har biverkningar, ska man kontakta stället där ingreppet gjordes eller åka till akutmottagningen.

Någon gång, mycket sällan, kan en nerv i underkäken skadas när man tar bort en visdomstand (ingen känsel i underläppen eller kanten av tungan). Oftast går det om, och känseln återvänder på några veckor.

Författarna

Patientversionen är uppdaterad utifrån [Finska Läkarföreningen Duodecims rekommendation God medicinsk praxis](#) (på finska) av den ansvariga redaktören för patientversionerna **Kirsi Tarnanen**.

Texten är granskad av ordföranden för arbetsgruppen för God medicinsk praxis, professor, specialisttandläkare i oral kirurgi, överläkare **Hanna Thorén** från Åbo universitet och TYKS, och God medicinsk praxis-redaktören, specialisttandläkaren i parodontologi **Marja Pöllänen** från Finska läkarsällskapet Duodecim.

Översättningen till svenska är bekostad och granskad av **Odontologiska Samfundet (OSF)**.

Ansvarsbegränsning

God medicinsk praxis- och Avstå klokt-rekommendationerna är sammandrag gjorda av experter gällande diagnostik och behandling av bestämda sjukdomar. De ersätter inte läkarens eller annan hälsovårdspersonals egen bedömning av vilken diagnostik, behandling och rehabilitering som är bäst för den enskilda patienten då behandlingsbeslut fattas.